

Τι γνωρίζουμε για τα Συμβόλαια Μελλοντικής Εκπλήρωσης ;

Το νερό ως Χρηματιστηριακή αξία

*Ζήσης Αργυρόπουλος**

Συνήθως την ημέρα του νερού - 22 Μαρτίου - διαβάζουμε αφιερώματα που αναφέρονται στην χρησιμότητα και κρισιμότητα αυτού του ύψιστου αγαθού για την επιβίωση του ανθρώπου, τους κινδύνους από την επαπειλούμενη σπανιότητά του αλλά και τη ρύπανσή του ή την κακή του διαχείριση. Τα έχουμε ανάγκη όλα αυτά κι οφείλουμε να τα θυμόμαστε και να τα εκτιμούμε καθημερινά!

Ωστόσο, μ' αυτό μου το σημείωμα, έρχομαι να θίξω ένα ζήτημα που αφορά την ιδιότητα αυτού του αγαθού ως εμπορικής και χρηματιστηριακής αξίας, κάτι που γέννησε η στρεβλή θεώρησή του από τους νόμους της Αγοράς αλλά και οι δυσοίωνες προβλέψεις των κλιματικών μοντέλων για τις απειλές του εγγύς μέλλοντος, με όλα τα συνεπακόλουθά τους που μπορούν να προκύψουν με τη μορφή ντόμινο.

Τί είναι λοιπόν τα Συμβόλαια μελλοντικής εκπλήρωσης;

Είναι συμβόλαια μελλοντικής αγοράς και δέσμευσης ποσοτήτων νερού από χρήστες νερού είτε πρόκειται για αγρότες είτε βιομηχανίες μεταποίησης και που οι αγοραστές έχουν σκοπό να προλαμβάνουν πιθανή αύξηση των τιμών είτε λόγω ακραίων φυσικών καταστροφών είτε λόγω έλλειψης του ως αγαθού. Όλα αυτά ήρθαν ως επιστέγασμα μιας ακραίας κατάστασης, καθώς καύσωνες και πυρκαγιές έπληξαν τη δυτική ακτή των ΗΠΑ αναγκάζοντας μισό εκατομμύριο κατοίκων να εγκαταλείψουν τα σπίτια τους στο Όρεγκον, την Καλιφόρνια και την Ουάσιγκτον.

Τα νέα συμβόλαια νερού στο CME (Χρηματιστήριο Εμπορευμάτων στο Σικάγο) συνδέονται με τον Δείκτη Nasdaq Veles California Water(NQ H₂O) ο οποίος καθιερώθηκε από τον Δεκέμβρη του 2018.

Με πολύ απλά λόγια, το νερό έχει μπει ήδη στο Χρηματιστήριο όπως ο χρυσός και το πετρέλαιο !

Το κάθε συμβόλαιο αντιπροσωπεύει τη δέσμευση ποσοτήτων νερού πάνω από 12.000 m³ και θα επιτρέψει σε κάποιον παραγωγό πρωτογενών προϊόντων ή μεταποιητική μονάδα να διαχειρίζεται μελλοντικούς κινδύνους, που θα συνεπάγονται και το ρίσκο της μελλοντικής αύξησης της τιμής του ιδιότυπου αυτού ...εμπορικού προϊόντος. Το κάθε συμβόλαιο θα δεσμεύει ποσότητες νερού προερχόμενες από οργανωμένα συστήματα ταμίευσης-διαχείρισης, δηλ. δε θα περιλαμβάνει τη δέσμευση φυσικών ποσοτήτων.

Όπως διαφαίνεται, τα Συμβόλαια Μελλοντικής Εκπλήρωσης είναι ενταγμένα με τον καλύτερο τρόπο στην καλλιέργεια μεγάλων εκτάσεων, κατά κανόνα μονοκαλλιέργειας και επιδιώκουν να διατηρήσουν το συγκεκριμένο status, καθώς οι προβλέψεις των κλιματικών μοντέλων(το κακό σενάριο) είναι ιδιαίτερα δυσοίωνες για το μέλλον των υδατικών αποθεμάτων σε περιοχές που αναμένεται να πληγούν περισσότερο από ξηρασίες, λειψυδρία, παρατεταμένους καύσωνες κλπ. «...Είναι δύσκολο εκτιμηθούν αυτή τη στιγμή οι αυξήσεις που προκαλούν στην τιμή του νερού τα ακραία φαινόμενα που παρατηρούμε τα τελευταία χρόνια !», διατείνεται ο Patrick Wolf, χρηματιστής με εξειδίκευση στο δείκτη Nasdaq.

Και προφανώς κάποιοι σκέφτονται πριν συμβεί το κακό και τους στερήσει τη δυνατότητα πρόσβασης σ' ένα αγαθό – πρώτη ύλη που θα σπανάξει. Ήδη, έχουμε διανύσει μεγάλο μέρος στην Εποχή της Πρόσβασης, όπως τη χαρακτήριζε πριν είκοσι χρόνια ο Αμερικανός διανοητής J. Rifkin, εννοώντας σαφώς την πρόσβαση στην Πληροφορία !

Και ποιος μπορεί σήμερα να ισχυριστεί ότι η εισαγωγή του νερού στο Χρηματιστήριο δεν είναι μια απόρροια της πρόσβασης στην Πληροφορία, από Επιχειρηματικούς κύκλους που ξέρουν να διαβάζουν και να υπολογίζουν με βάση το κακό σενάριο ;

Και ποιος μπορεί να ισχυριστεί ότι η Αγορά δεν προηγείται και σ' αυτό το ζήτημα από τους κύκλους που μπροστά στις διαφαινόμενες δυσκολίες εξακολουθούν να διαχειρίζονται τους ...ευσεβείς πόθους τους ή αρνούνται να επεξεργαστούν το οποιοδήποτε σενάριο μελλοντικής εξέλιξης ;

«Αν αντιμετωπίσουμε το νερό ως εμπόρευμα, θα πρέπει ν' αναλογιστούμε τους άμεσους και έμμεσους κινδύνους μιας τέτοιας

προσέγγισης», επισημαίνει στους Financial Times ο Simon Jones, μέχρι πρότινος επικεφαλής του Αμερικανικού Οργανισμού Futures Industry Association(FIA) στη Ευρώπη.

Κι ο εντεταλμένος των Ηνωμένων Εθνών Pedro Arrojo Aguido, συμπληρώνει: « *Αισθάνομαι ιδιαίτερη ανησυχία για το γεγονός ότι το νερό αντιμετωπίζεται ως επενδυτικό προϊόν, όπως ο χρυσός !»*

Είναι, λοιπόν, αναπόφευκτο να κυριαρχήσουν οι νόμοι της Αγοράς σε ένα κοινωνικό – δημόσιο αγαθό, όπως το νερό ; Ή κάτι τέτοιο φαντάζει ως «αναγκαίο» κακό για την απαιτούμενη ορθολογιστική διαχείριση των υδάτινων αποθεμάτων, μπροστά σε μία υδατική κρίση που απειλεί την ανθρωπότητα με επισιτιστικές κρίσεις άγνωστων διαστάσεων ;

Κι εν τέλει θα αποδεχθούμε ως νομοτέλεια τη μη πρόσβαση των μικροκληρούχων αγροτών (που κυριαρχούν στις φτωχές χώρες) στο νερό, την απόσυρσή τους από τη διαδικασία της παραγωγής και την ένταξή τους, εν τέλει, στη βαθύτερη φτώχεια και την ανασφάλεια;

Τα Συμβόλαια Μελλοντικής Εκπλήρωσης δεν είναι κάτι καινούριο που ήρθε από το πουθενά. Ήρθε ως φυσική συνέπεια μιας σειράς ενεργειών που βαθμιαία στέρησαν την πρόσβαση στο νερό, ως κοινωνικού αγαθού, σε εκατοντάδες χιλιάδες μικροπαραγωγούς και κατ' επέκταση στα προϊόντα διατροφής στις φτωχές χώρες του Τρίτου κόσμου, όπως έγινε το 2007 με τις τιμές σταριού και σόγιας, που είχαν ως συνέπεια μεγάλες ελλείψεις και βίαιες ταραχές σ' αυτές τις χώρες. Προπομπός όλων των παραπάνω υπήρξε η πώληση των υδάτινων αποθεμάτων - για προστασία των υδάτινων οικοσυστημάτων δε συζητάμε καν – κυρίως στη Χιλή, όπου πουλήθηκαν σε Εταιρίες ακόμα και οι θερμοπίδακες, σε υψόμετρο μεγαλύτερο των 4000 μέτρων και γενικότερα στη Νότια Αμερική αλλά και την Κεντρική Αφρική. Αυτό κινητοποίησε τους ορεινούς πληθυσμούς των μικροκληρούχων Ινδιάνων των υψιπέδων, με πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα τους φτωχούς αγρότες της Κοτσαμπάμπα στη Βολιβία. Ας μη ξεχνάμε, επίσης, και τις διαπραγματεύσεις μεγάλων εταιριών όπως η Nestle και η Coca Cola, να συνάψουν συμβόλαια για την εκμετάλλευση των υπόγειων υδατικών αποθεμάτων της κοιλάδας του Guarani, της δεύτερης

σε μέγεθος κοιλάδας του κόσμου, με έκταση 1,2 εκατομμύρια τετραγωνικά χιλιόμετρα, για τα επόμενα 100 χρόνια !

Και φυσικά δεν ξεχνάμε το μεγάλο «σορτάρισμα» του νερού, με την αγορά τεράστιων εκτάσεων και πλούσιων σε υδάτινα αποθέματα, σε φτωχές χώρες του Τρίτου κόσμου. Είναι προφανές το ό,τι ενώ στη δική μας χώρα και κυρίως στη Θεσσαλία, συζητάμε ατέρμονα για τη Διαχείριση του νερού, αγωνιώντας και για τη διάσωση των υδάτινων οικοσυστημάτων, κάποιοι ευφυείς επενδυτές, όπως ο Michael Berry, αντιλαμβάνονται την αναπόδραστη σχέση γης και νερού, επενδύοντας όσο κανείς στην έννοια του «Εικονικού νερού», ως προστιθέμενης αξίας σε κάθε πρωτογενές προϊόν.

«Αυτό που έγινε σαφές σε μένα, τονίζει ο επενδυτής γης – νερού, είναι το ότι τα τρόφιμα είναι το μέσο, ώστε να επενδύσεις στο νερό. Το να καλλιεργείς τρόφιμα σε περιοχές πλούσιες σε νερό και στη συνέχεια να τα πουλάς σε περιοχές που δεν έχουν νερό, για ν' αναπτύξουν τέτοιες καλλιέργειες, αυτό είναι το ζητούμενο ! Η ενσωμάτωση του νερού στα τρόφιμα είναι αυτό που θεωρώ ενδιαφέρον (*συνέντευξη του επενδυτή στο New York Magazine – Δεκ. 2015*)». Και λίγο πιο κάτω: «...η μεταφορά νερού από περιοχές πλούσιες σε υδατικά αποθέματα, σε περιοχές φτωχές, είναι μια ξεπερασμένη πρακτική !»

Έτσι λοιπόν είναι τα πράγματα ; Είναι ο Michael Berry τόσο ευφυής που δε θα διστάσει, αν χρειαστεί, να προβάλλει την πρακτική του ως οικολογική επιλογή, καθώς αφήνει αδιατάρακτα τα υδάτινα οικοσυστήματα και δεν εμπλέκει μεταξύ τους, ενδεχόμενα τις λεκάνες απορροής ποταμών ; Μη ξεχνάτε ότι κάποιες επιλογές που σήμερα βαφτίζονται τεχνηέντως οικολογικές, αυτές που προσφυώς αποκαλούμε «Πράσινο ξέπλυμα», ωχριούν μπροστά στα οικολογικά εγκλήματα του παρελθόντος, που εν πάση περιπτώσει είχαν και το άλλοθι της άγνοιας του κινδύνου(ποιος, π.χ θα μπορούσε να φανταστεί ότι τα θαύματα της τεχνολογίας όπως τα πλαστικά και οι χλωριοφθοράνθρακες θα μπορούσαν να προκαλέσουν τις βλάβες που προκάλεσαν ;))

Το Εικονικό νερό, δηλ. το νερό που ενσωματώνεται μέσα σε κάθε προϊόν, πρωτογενές ή βιομηχανικό, σε όλο τον κύκλο παραγωγής του - κάτι ανάλογο με το αποτύπωμα άνθρακα - μπήκε στην παραγωγική αλυσίδα και περιβαλλοντική ορολογία σχετικά πρόσφατα και αποτελεί, και αυτό, ένα μέτρο «Ηθικής» στην κατανάλωση προϊόντων όταν ειδικά αυτά προέρχονται από χώρες, όπου η δέσμευση και χρήση του νερού αποτελεί προϊόν υφαρπαγής ή συναλλαγής με διεφθαρμένα καθεστώτα. Ο τρόπος που αυτό εντάσσεται στην παραγωγική διαδικασία, ως προστιθέμενη αξία πλέον και ως υπεροχή αυτού που προβλέπει τις κρίσεις και δρα αναλόγως, υπακούει στη ρήση του Mc Kenzie Wark(New School) : *«Αρχίζουμε να πιάνουμε το νόημα για το πώς σκοπεύει η άρχουσα τάξη να διαχειριστεί τις συσσωρευμένες καταστροφές της Ανθρωπότητας· ο καθείς για την πάρτη του !»*

Οι πατέρες του σχετικού όρου A. Chapagain & A. Hoekstra είναι ξεκάθαροι : *«Η έννοια του Εικονικού νερού είναι το μέσο, κάτι σαν ιδεολογικό όπλο, με το οποίο είτε μπορείς να υποδουλώσεις την Ανθρωπότητα, στερώντας της τη βάση της επιβίωσης των ανθρώπων και ικανοποιώντας τους νόμους της Αγοράς και του Χρηματοπιστωτικού συστήματος είτε να απονεμίσεις, όπως οφείλεις, την πραγματική, παγκόσμια αλλά και διαγενεακή δικαιοσύνη !»*.

Και με πιο τρόπο απονέμεται αυτή η Δικαιοσύνη ; Πολύ απλά, θεωρώντας το νερό αδιαπραγμάτευτα ως κοινωνικό αγαθό, όπου η χρήση του κι η διαχείρισή του δε μπορεί παρά να εντάσσεται στη λογική, αφενός της φέρουσας ικανότητας των υδάτινων οικοσυστημάτων, με προτεραιότητα τη διαφύλαξη της οικολογικής ισορροπίας και της πρόσβασης καθενός σε ποιοτικά κατάλληλο νερό για ύδρευση και παραγωγική διαδικασία, κάτι που αποτελεί ανθρώπινο δικαίωμα.

Κλείνοντας, θα ήθελα να επισημάνω τα εξής :

Τί είναι επείγον σήμερα αλλά και στο μέλλον για τη Θεσσαλία ;

Πρωτίστως η επαναφορά των υδάτινων οικοσυστημάτων στην ισορροπία, μιας και σήμερα, τόσον αυτά όσο και το έδαφός της κείνται μακράν της ! Είναι βεβαίως λυπηρό να μην έχουμε πετύχει ως τώρα μια ελάχιστη, έστω,

διαχείριση που ακόμα και μακροπρόθεσμα θα καταφέρει την επιθυμητή επαναφορά, με όλα τα ρίσκα που τίθενται για την περιοχή μας από τις κλιματικές προβλέψεις !

Αλλά ακόμα κι επιτευχθεί κάτι αντίστοιχο - τα περιθώρια όλο και στενεύουν - πώς φανταζόμαστε τη μελλοντική διαχείριση γης και υδάτων, αφού πλέον κανείς δε μπορεί να διαρρήξει αυτή τη σχέση ;

Φαντάζουν μακρινά σε μάς όλα όσα περιγράφονται πιο πάνω ; Φοβάμαι πως όχι !

Η χώρα μας ευρισκόμενη στη δίνη της οικονομικής κρίσης εξωθήθηκε να παραχωρήσει μεγάλο μέρος του εθνικού πλούτου.

Και δεν είναι μόνον ο χρυσός της Χαλκιδικής ούτε ο άνεμος ούτε ο ήλιος ! Πολύ περισσότερο δεν είναι το Ελληνικό ή τα Αεροδρόμια ! Όχι,

Άλλη οφείλει να είναι η σημαία μας ! Αναλογιστείτε· σε περιόδους υδατικών και επισιτιστικών κρίσεων, υπάρχει πιο κρίσιμος και πολύτιμος πόρος από το νερό και το έδαφος ;

* Ο Ζήσης Αργυρόπουλος είναι Χημικός/Περιβαλλοντολόγος